

Haagse Vogelbescherming

De Wulp

49e jaargang nr. 4 - november 2018

De Wulp

49e jaargang, nr. 4, november 2018

COLOFON

De Wulp is een kwartaaluitgave van de Haagse Vogelbescherming die gratis wordt toegezonden aan de leden.

Wulp online

www.haagsevogels.nl

Fotografie

Adri de Groot, Rogier Mos, Boudewijn Schreiner, Marco Simonis, Caroline Walta, Vogelopvang De Wulp e.a.

Kopij

Inleveren artikelen voor De Wulp zo spoedig mogelijk, doch uiterlijk op 15 januari 2019.

Redactie

Foeke Zeilstra

Loes Looij (corrector)

E-mail: dewulp@gmail.com

De redactie behoudt zich het recht voor ingezonden artikelen te redigeren, in te korten of niet te plaatsen. Auteurs zijn verantwoordelijk voor de inhoud van hun bijdragen. Publicatie betekent niet dat de daarin vermelde meningen het inzicht van de redactie of van de vereniging weergeven.

Vormgeving en druk

Pasmans Drukkerij Den Haag

Oplage: 1100 exemplaren

De Wulp wordt gedrukt op chloor- en zuurvrij papier dat tevens FSC-gecertificeerd is.

Contributie

De contributie bedraagt minimaal € 15,00 per jaar voor volwassenen; jeugdleden tot 16 jaar gratis; lidmaatschap voor het leven: € 250,00 minimaal. Betaling op IBAN NL49 INGB 0000 275200 t.n.v. Haagse Vogelbescherming.

Ledenadministratie

Voor aanmelden van nieuwe leden, adreswijzigingen en contributiebetalings kunt u terecht bij de ledenadministratie:

Rob de Jong

J.W. Frisoehof 55, 2517 LA Den Haag

Tel. 070 - 352 2940

e-mail: hvbledenadm@gmail.com

Foto voorpagina: zanglijster

gefotografeerd door Boudewijn Schreiner

Inhoud

- 3 Van de voorzitter
- 5 Afscheid Jan Gemmink
- 6 De kramsvogel geeft de herfst kleur...
Wim Kooij
- 8 Grote hap - Frederik Hoogerhoud
- 10 Nestkastenb voor onze Haagse
holenbroeders
- 11 Onze oudste ooievaar is niet meer
Caroline Walta
- 13 Zagen en vellen in de vogelrustgebieden
- 14 Van kop tot staartveer - *Hans Elders*
- 17 Herfst in het Litoraal - *Frederik Hoogerhoud*
- 18 CEL - Excursies
- 21 CEL - Lezingen
- 22 Herfst in de vogelopvang
Sharon Lexmond
- 24 Veldwaarnemingen najaar 2018
Wim Kooij
- 26 Nieuwe reeks: Onze tuinvogels (1)
Tom Looij
- 27 Sluitstuk - *Jean-Pierre Geelen*
- 28 Classificatie ofwel benoeming van de
soorten (1) - *Ruud van der Waard*
- 29 Uitnodiging Nieuwjaarsreceptie
- 30 Heimelijke genoegens - *Floris de Boer*
- 32 Vogels van de Nederlandse Rode Lijst: de
Europese kanarie - *Tom Looij*
- 34 Boekrecensie: Mussenlust - *Sander Becker*
- 35 Verenigingwinkel en adressen

Nieuwe leden

R.W. Reekers, Den Haag
R. Vonk, Den Haag
R.B.M. Wouters, Den Haag
E.J. de Greef, Den Haag
K.M. Klarenbeek, Den Haag
S. Sendic, Den Haag
R.J. Berg, Den Haag
B.L. Koopmans, Den Haag
J.D.G.M. Strik, Den Haag
R.A.J. van Hoorn, Den Haag

Dat de Haagse Vogelbescherming zich bezighoudt met vogels, zal iedereen bekend zijn. Echter, onze vereniging biedt nog zoveel meer! Daarvan geef ik graag eens een overzicht.

Excursies

Iedere maand weer worden er excursies georganiseerd om gebieden te bezoeken waar in het bijzonder wat betreft vogels veel te zien en ontdekken is. Deelnemende vogelliefhebbers kunnen hun hart ophalen wat betreft het observeren van vogels in de vrije natuur.

Externe contacten

Wij onderhouden goede contacten met andere natuurorganisaties en de gemeente. We geven advies, maar oefenen ook invloed uit als het 'groen' in het gedrang dreigt te komen. Doel is altijd om vogels optimaal ruimte te geven om in deze tijd zo goed mogelijk te kunnen leven. Biotoopbescherming dus.

Inventarisaties

Een heel aantal tellers is vrijwillig actief om door het tellen van de vogels in kaart te brengen hoe het met de vogelstand in onze stad en regio is gesteld. Daarvan worden rapporten gemaakt die de HVB beschikbaar stelt aan de gemeente, andere organisaties en overheden.

Kwartaaluitgave De Wulp

Vier keer per jaar verschijnt de Wulp. U heeft hem nu in handen. We doen ons best om ieder kwartaal opnieuw artikelen op te nemen die voor onze leden interessant en leerzaam zijn.

Lezingen

Bijzondere ervaringen van vogelaars worden hier - vaak aan de hand van foto's - gedeeld. Deze boeiende en leerzame avon-

den zijn voor leden van de HVB gratis toegankelijk. Wilt u kennissen voor een dergelijke avond meebrengen, dan kan dat.

Nestkasten

Er worden voor verschillende vogelsoorten duurzame nestkasten gemaakt. Daarmee kunt u het aantal broedplaatsen voor soorten vergroten. Op dit moment zijn er al 14 verschillende types leverbaar. In deze Wulp en op onze website vindt u hier meer over.

Ooievaars

Ieder jaar worden de ooievaars gemonitord en worden de kleintjes geringd om een beter inzicht te krijgen in het gedrag van deze soort. Onze rapportages worden door de gemeente Den Haag - de stadsecologen - erg gewaardeerd. Het is mogelijk om in het late voorjaar een keer bij het ringen aanwezig zijn. Houd onze website in de gaten.

Voorlichting

Bij bouwprojecten wordt zo mogelijk voorlichting gegeven over 'natuur inclusief bouwen'. Doel van onze inzet is om al bij het ontwerp van woningen en gebouwen rekening te houden met bepaalde vogelsoorten. Door het aanbrengen van nestgelegenheid in/op het gebouw krijgen soorten als de gierzwaluw en de mus een steuntje in de rug.

Vogelherkenning

Naast een cursus vogelherkenning - drie avonden in het najaar - produceren wij

Foto: Christophe Binette

RINGFOTO FOCUS VOORBURG

SPECIAALZAAK VOOR VOGELAARS

Swarovski BTX

Kijken was nog nooit zo comfortabel!

Test het uit bij ons

(altijd op voorraad)

OLYMPUS LS-12

Leer vogelgeluiden door ze zelf op te nemen.

Met ingebouwde microfoon en aansluiting voor externe microfoon

GITZO CARBONSTATIEVEN

Licht van gewicht maar zeer stabiel en afgewerkt tot in het laatste detail

bekijk het totale assortiment in onze webshop of kom langs in Voorburg

MINOX DTC-700 WILD CAMERA

Wat loopt er in m'n tuin als ik het niet zie? Je weet het met deze wildcamera! De bewegingssensor activeert de camera die een foto of filmpje maakt.

bekijk het totale assortiment in onze webshop of kom langs in Voorburg

OPTICRON MM4 50 ED

Super compacte telescoop met verbluffend hoge kwaliteit die ideaal is tijdens vakantie, vogeltrips e.d.

- Spatwaterdicht
- Combineerbaar met veel oculairen.
- Dubbel scherpstel systeem
- rechte inkijk mogelijk

R!NGFOTO
FOCUS

Openingstijden

Ma: 12:00 - 18:00
Di: 09:00 - 18:00
Wo: 09:00 - 18:00
Do: 09:00 - 20:00
Vr: 09:00 - 18:00
Za: 09:00 - 17:00

Koningin Julianaplein 10
2274 JD Voorburg
070 3863519

www.cameracompleet.nl
voorburg@ringfotofocus.nl

ook folders en andere publicaties om een ieders kennis te vergroten.

Vogelopvang De Wulp

Onze vogelopvang functioneert iedere dag weer (7 dagen in de week en het hele jaar door) als ziekenhuis voor gewonde vogels. Meer dan 8000 vogels worden opgevangen en na behandeling kunnen we de meeste weer vrijlaten. Iedere eerste zondag van het kwartaal wordt een Open Dag georganiseerd in Vogelopvang de Wulp aan de Heliotrooplaan.

Vogelrustgebieden

De HVB beheert een flink aantal vogelrustgebieden. Ze zijn - de naam verraadt het al - niet voor publiek toegankelijk. In deze omheinde rustgebieden geven we de vogels de kans op een ongestoorde broedperiode. Overigens is de Eendenkooi enige malen per jaar wél toegankelijk voor geïnteresseerden. Een bezoek met rondleiding is zeer de moeite waard.

Vogelwachterscursus

Speciaal voor het opleiden van *experts* - die later betrokken kunnen worden bij specifieke activiteiten binnen de vereniging - bieden wij een vogelwachterscursus aan.

Websites

Onze twee websites (www.haagsevogels.nl en www.vogelopvangdewulp.nl) geven een goed overzicht van de diverse activiteiten en van actuele relevante informatie.

Dit alles overziende, denk ik dat de HVB op een zeer breed terrein opereert en zich met veel verschillende activiteiten bezighoudt. U als lid maakt dat allemaal mogelijk! Ik roep u op om eens mee te gaan op een van de excursies, een lezing te volgen, een bezoekje te brengen aan de vogelopvang of aan een cursus deel te nemen. Niets hoeft natuurlijk, maar het levert u bijzondere natuurervaringen in en rond uw eigen stad Den Haag op!

Afscheid Jan Gemmink

Op woensdag 24 oktober nam Jan Gemmink afscheid als actief lid. Jan is een begrip binnen de Haagse Vogelbescherming. Vogelwachter vanaf 1969, actief in de Vogeltuincommissie en tientallen jaren trouw beheerder van de André van der Laantuin. Hij ontving in 1989 de Gouden Wulp. In onze volgende Wulp zullen we meer uitvoerig stilstaan bij Jan's imposante bijdrage aan onze vereniging en daarmee aan de Haagse vogelwereld. Jan nam op informele manier afscheid en ontving van Boudewijn Schreiner, Hetty Mos en haar man Ap een cadeautje. De fotografie is Jan's echtgenote Jannie.

De kramsvogel geeft de herfst kleur...

DOOR WIM KOOIJ

Herfst roept bij de meeste mensen negatieve associaties op. Dat 'de blaadjes vallen' en het gevoel 'de zomer is voorbij' kan deprimeren, weten we. De dagen worden korter. In de beleving gaat het met het seizoen de verkeerde kant op. De lente heeft vaak het tegenovergestelde effect. Allemaal psychologie. Bloemen komen uit, elke dag komt de zon iets hoger. En last but not least: de vogels gaan zingen! Maar de weersomstandigheden zijn in april echt niet zo veel anders dan in oktober en in maart verschillen ze weinig van die in november. Het wordt helemaal niet minder in de herfst. Neem nu afgelopen oktober: we hadden zomerse temperaturen. En dat niet alleen, de herfst biedt veel schoonheid. Unieke kleuren: gouden bladen aan de beuken, rood-oranje kardi-

naalsmutsen en een overdaad aan kleurrijke bessenpracht. Waarmee ik dan bij de 'soort van dienst', de kramsvogel ben aangekomen. Deze polychrome verschijning komt vanuit het hoge noorden in grote aantallen naar ons toe. En mede daardoor geeft de herfst ons leven kleur!

Waar komen ze vandaan?

Kramsvogels broeden in grote delen van Noord- en Oost-Europa en tot dichtbij in Duitsland. Ze broeden bij voorkeur in een open, kleinschalig landschap met boomgaarden en houtkanten, populierenbossen en bomenlanen, vaak ook aan bosranden in de buurt van grasweiden en akkers. Waar de kramsvogel zich vestigt zijn er doorgaans dicht in de buurt meerdere stellen. Feitelijk is sprake van een los

enigszins kolonieachtig verband. Soms treden ze op als 'leger'. Wanneer een potentiële belager te dicht nadert, dan kan deze rekenen op een achtervolging van het collectief. Vooral zwarte en andere kraaien, maar ook buizerds kan dit overkomen. Via de Eifel en de Ardennen leek in de jaren 70 de kolonisatie van ons land aanstaande. Dat is uiteindelijk niet gebeurd. Ook al groeide na een eerste broedgeval in 1976 het totale aantal door tot 800 paar in 1986. Vooral in Zuid-Limburg nestelden tientallen paren op relatief korte afstand van elkaar. Om onduidelijke redenen kwam er snel daarna een forse kentering en zijn de aantallen in korte tijd weer teruggevallen. Een verband is gelegd met de toename van sommige roofvogels als haviken in dezelfde periode, maar dat is niet echt hard gemaakt.

Vooral in de herfst

Bijzonder is de enorme influx en doortrek in de herfst. Op piekdagen passeren er op onze trektelposten meer dan 15.000 exemplaren op één dag. Uitzonderlijk waren 24 en 25 oktober 1986 toen er in 2 dagen tijd bijna 100.000 (!) exemplaren passeerden. Ook 's winters zwerven ze rond en zijn ze op sommige plekken talrijk in ons land. We weten op basis van de ringresultaten dat het gros uit Scandinavië komt. Andere komen helemaal uit Siberië of juist het andere uiterste: ze waren gewoon even de grens overgewipt vanuit Duitsland...

In de Haagse regio heb je – zoals voor zoveel meer vogels – de beste trefkans in de duinen. Zware sneeuwval of strenge vorst heeft in de winter nieuwe verplaatsingen tot gevolg. Ze verlaten ons land of trek-

ken naar bewoond gebied. In dergelijke winters zie je ze daarom ook in forse aantallen in parken en zelfs in stadstuinen. In mijn eigen tuin maakte ik dat mee in de sneeuwrijke periode van eind 2010 en later nog in de witte winter van 2013. Die keer waren ze er zelfs een keer met 15 tegelijk.

De inwendige kramsvogel

Ze zijn zoals gezegd dol op bessen. Ook op appels en peren komen ze gretig af. Aan het eind van het kalenderjaar raken de bessen op, alleen bij de klimop en hulst valt dan nog iets te halen. Maar een kramsvogel is bovenal een echte lijsterachtige, dus zodra het aanbod aan allerlei vruchten afneemt dan zie je ze wat vaker op grasvelden om wormen naar boven te toveren. Mits de grond niet bevroren is natuurlijk. Die wormen en larven vriezen zelf zelden dood omdat ze suikers bevatten die hun vriespunt verlagen.

De kramsvogel afgebeeld in de Nederlandsche Vogelen (1763)

Bijkomend effect is dat ze zoet worden. Dat levert smakelijke hapjes op voor de kramsvogel, voor andere lijsterachtigen en ook voor de spreeuwen.

De merkwaardige naam

De naam komt voor het eerst terug bij Houttuyn bij zijn beschrijving van de 'Nederlandsche vogelen' in 1763 en gaat terug naar het Middelhoogduitse 'kran-tewitevogel'. Die naam komt al voor in de 13de eeuw en zou zijn afgeleid van het Oudhoogduitse 'kranawitu' wat 'jeneverbes' betekent. En dan hebben we het zowel over een struik waar de kramsvogel vaak in broedt als waarvan de bessen gretig worden verorberd. Een curieuze verklaring zou kunnen zijn dat het niet zozeer gaat om kramsvogels die jeneverbessen eten, maar de kramsvogels zelf die door de mens werden geconsumeerd, gekruid mét jeneverbessen. Een onderdeel van een oud recept wijst in die richting:

'Men neme acht tot tien kramsvogels, trekt het vel van over de kop, steekt de ogen uit, snijdt de vleugels en de poten af in het eerste gewricht, flambeert dit alles waarna men de pootjes kruisgewijs door de oogholten steekt. Daar de vogels dikwijls jeneverbessen eten en men deze geregeld in de maag aantreft, hoeft het geheel niet te worden gekruid. Is een sterke jeneverbessensmaak gewenst, strooi dan geplette jeneverbessen (liefst zo vers mogelijk) in de braadboter.'

Voor ons als vogelliefhebbers een gruwelijke tekst. Ik prijs me dan ook gelukkig dat ik zelf nog nooit 'kramsvogel' op een menukaart ben tegengekomen. Liever tien kramsvogels in de lucht dan één op het bord!

Fijne feestdagen!

Grote hap...

DOOR FREDERIK HOOGERHOUD

Met de herfst op zijn hielen scheert een paardenbijter langs de oever van de Grote Vijver in het Haagse Bos, even staat hij stil om zijn kleuren te tonen in de zon. Heel karakteristiek schiet hij daarna als een speer weg. De droge bladval geeft al weken een herfstgevoel, terwijl de temperaturen nog oplopen tot zomerse waarden, toch rukt de wind op 10 oktober aan de verkleurde bladeren, de herfst komt er aan.

Op de plas is de herfst ook zichtbaar, de wintergasten bestippelen het water. De krakeenden zijn ver in de meerderheid maar de kuifeendjes, slobenden, tafeleenden en smienten vullen het tableau mooi aan. De meeste eenden zijn hun prachtkleed al kwijt, al kan het ruien ook heel mooie combinaties vertonen, vooral de smienten kunnen dan bont getooid zijn.

Tussen de duikelende en duikende eenden jagen enkele futen met forse jongen die door de ouders aangezet worden om zelf hun maaltje te pakken. Ook een volwassen aalscholver is van de partij, wat hij uitspookt is niet erg duidelijk, hij duikt namelijk steeds op dezelfde plek onder en komt onder hevig watergespetter weer boven. Na een paar duiken komt er iets gedeeltelijk boven water, hij heeft beet zoals dat in visserstermen heet. Ik houd mijn 8 x 32 strak gericht en zie na enkele pogingen nu wat *Phalacrocorax* gevangen heeft; een goudbruine karper zo groot als zijn eigen lichaam. De door de adrena-

line half lamme vis verdwijnt steeds weer onder water. Verbeten blijft de jager zijn prooi oppikken. Nog een kwartier gaat de strijd onverdroten door. 'Die krijgt hij never nooit naar binnen', zeg ik hardop tegen mijzelf.

Wel dus... Als een anaconda opent hij zijn muil en gaat karpertje voor de bijl. Het duurt nog wel even voor de prooi van de hals naar de maag zakt, maar dan heeft onze slokop een probleem, het gewicht van de vis doet zijn romp onder de water-spiegel zakken.

Alleen zijn hals steekt als een periscoop boven water. Zenuwachtig begint hij heen en weer te koersen, af en toe verheft hij zich met borst en hals boven water, maar zakt steeds weer weg. Opvliegen kan hij niet. Zijn vleugels drogen is een ander probleem, Staatsbosbeheer heeft in een moment van verstandsverbijstering bijna alle in het water hangende elzen weggezaagd, een rondrijvende tak houdt het

gewicht van de schrokop niet en steeds weer gaat hij na wat geflap met zijn wieken weer te water. Een paar keer denk ik dat hij de nog beschikbare plek aan de kant van Huis ten Bosch wil benutten, maar de drukte langs de oever weerhoudt hem deze mogelijkheid te benutten. De redding komt van de natuur zelf, een onvolwassen collega strijkt naast de onfortuinlijke zwartjas neer en begint aan een show 'synchroon zwemmen'. Duidelijk waarneembaar neemt hierdoor de stress af. Hopelijk raakt de slokop niet onderkoeld voor het verteringsproces zijn overgewicht heeft geneutraliseerd.

Het moge duidelijk zijn dat een stuk oever gereserveerd moet worden voor de vogels. Een paar boomstammen in het water leggen kan voor de aalscholvers, smienten en slobenden een enorme verbetering zijn tijdens hun winterverblijf.

Nestkasten voor onze Haagse hollenbroeders

Ze
zijn er
weer!

In de loop van de jaren hebben we alle gaten en openingen in en om onze huizen dichtgestopt in het kader van isolatie en energiebesparing. Daarmee zijn de natuurlijke nestmogelijkheden voor onze hollenbroeders sterk afgenomen. Er is sprake van ernstige woningnood.

Op basis van de ervaringen van de beheerders van onze vogelrustgebieden hebben we de ontwerpen van de nestkasten aangepast. In overleg met Frederik Hoogerhoud die jarenlang de nestkastenbouw voor zijn rekening nam, hebben we verbeteringen doorgevoerd. De nestkasten zijn nog duurzamer en zullen nog langer meegaan. Uiteraard is FSC grenen hout van 18 mm dik gekozen voor de isolatie. De teer houdende bitumen dakbedekking is vervangen door duurzaam UV-gestabiliseerd gerecycled plastic. Ook de ophanging is aangepast. Die is nu van aluminium en twee afstandhouders zorgen ervoor dat de nestkast tegen elke boom of tegen een andere onregelmatige achtergrond zo opgehangen kan worden dat de kast niet scheef hangt. Wel zo fijn dat de eieren in het midden blijven liggen...

Alle modellen kunnen in voor- of najaar gemakkelijk worden schoongemaakt door hun opendraaibare front of bodem.

U kunt de hollenbroeders in uw tuin, balkon en en/of uw buurt helpen aan de kwalitatief beste woonruimte die er voor hen bestaat!

De volgende nestkasten zijn leverbaar: Bonte- en Grauwe Vliegenvangers,

Boomkruipers, Koolmezen, Roodstaarten, Pimpelmezen, Spreeuwen, Kleine en Grote Bonte Spechten, Torenvalken, Bosuilen en Kerkuilen.

Voor mussen is er keuze uit een flat van drie hoog, een rijtjeswoning voor drie gezinnen of een rijtjeswoning voor vijf gezinnen.

We werken nog aan een aantal nieuwe modellen. Het gaat om kasten voor gierzwaluwen, steenuilen, vleermuizen en eendetrappetjes. Let op onze websites.

De HVB kan de nestkasten kant-en-klaar maar ook als niet gebeitst bouw pakket, leveren. Standaard zijn de nestkasten donkergroen gebeitst, maar ze zijn op verzoek ook leverbaar in camouflagekleuren.

Bestellen

U kunt nestkasten met ophanginstructies bestellen via onze websites. Na een bevestigingsmailtje kunt u de kasten ophalen bij Vogelopvang De Wulp aan de Heliotrooplaan. HVB-leden krijgen € 1,50 korting bij opgave van hun naam en adresgegevens.

Onze oudste ooievaar is niet meer

In 2018 bereikte de oudste ooievaar in onze regio de respectabele leeftijd van 27 jaar. In het wild kunnen ooievaars 30 jaar worden, dus we konden verwachten dat het leven van deze vogel ten einde liep. Maar dat het zo'n opmerkelijk einde zou worden...

DOOR CAROLINE WALTA

In Ooievaarsdorp Het Liesveld kruipt in het voorjaar van 1991 een kuiken uit het ei. De vogel krijgt een ring om de poot met nummer 1536. Als de ooievaar volwassen is, wordt hij regelmatig gezien in de regio Den Haag en gaat broeden op Kasteel Oud-Wassenaar.

Geen globetrotter

Vogelaars die het nummer op de ring met een verrekijker of een telescoop aflezen, geven dit door via de website *www.Griel.nl*. In de loop van de jaren ontstaat zo een overzicht van de reizen die vogels maken.

Kasteel Oud-Wassenaar met het nest bovenop de sierlijke gevel

Het is gebruikelijk dat jonge ooievaars na het uitvliegen een tijd gaan zwerven, zowel binnen als buiten Nederland. Uit de data in Griel* blijkt echter dat ooievaar 1536 niet zo'n globetrotter is. Na een uitstapje in Bergambacht en Haastrecht, wordt hij in 1992 gezien in de wijk Mariahoeve in Den Haag. Die ligt op een kleine 40 kilometer afstand van zijn geboorteplaats in Groot-Ammers. De ooievaar komt zelfs tot broeden in Wassenaar, van 1994 tot 1996 aan de Raaphorstlaan en van 1997 tot 2005 in de wijk Kerkehout. Vervolgens zit er een gat in de gegevens, waarschijnlijk is de ring niet afgelezen en/of niet gemeld.

Op stand wonen in Wassenaar

In 2011 begin ik zelf met het inventariseren van de ooievaars in de Haagse regio en tref ik nr. 1536 op Kasteel Oud-Wassenaar. Het nest staat bovenop de monumentale gevel, met uitzicht over de waterpartij en de weide, werkelijk een prachtige stek. Te oordelen aan de grootte van het nest, is het dan al een paar jaar in gebruik. In 2015 bekijk ik het nest van wel heel dichtbij, omdat ik dan de kans krijg de kuikens van 1536 te ringen. Met dank aan de brandweer zit ik in een hoogwerker direct naast het nest, ca. 20

*Griel: Geautomatiseerd Ring Invoer en Export Loket

Een kijkje bovenin het nest, op 20 meter hoogte

meter boven de grond. Vanuit de hoogwerker kan ik zien waarom het bouwwerk zo stevig op de gevel staat: de takken zijn helemaal rondom één van de siertorens gevlochten.

Het jaar erna krijgt het paar weer jongen, maar in 2017 sta ik bij een leeg nest. Ik zie telkens andere ooievaars in het territorium van 1536. De oude vogel heeft moeite om zijn gebied te verdedigen tegen de jongere generatie, die deze mooie plek in Wassenaar maar wat graag wil overerven. Het zijn tekenen van ouderdom en het lijkt erop dat 1536 'met pensioen gaat'. In 2018 heeft een andere paar ooievaars de plek ingenomen en brengt op het gevelnest drie jongen groot.

De weg kwijt...

In april meldt een inwoner van Leidschendam dat er op zijn huis een ooievaar met takken in de weer is. Dat is verrassend, want: a) alle broedparen zitten nu op eieren; b) er wordt telkens maar één ooievaar gezien en c) het gaat om een relatief laaggelegen nestplek, midden in een woonwijk. Als ik ga kijken, is de ooievaar ijverig bezig met de aanvoer van takken en er ligt al een hele berg op de schoorsteen.

De vogel is geringd en ik zie de cijfers 1536. Het gedrag van de ooievaar heeft alles weg van een vogel vol hormonen, alleen zonder nestplaats en partner. Er is weliswaar een tweede ooievaar op bezoek geweest, maar van eieren en kuikens is het niet gekomen. Al kan 1536 paren, hij is gezien zijn leeftijd waarschijnlijk onvruchtbaar. De oude ooievaar heeft nog een paar weken solo op zijn stapel takken gestaan en is erna uit beeld verdwenen.

Een opmerkelijk einde

Ik bereidde al me voor op een bericht van de Haagse dierenambulance of ons Vogelhospitaal De Wulp, dat de oude ooievaar verzwakt of dood gevonden zou zijn. Begin oktober werk ik mijn ringadministratie bij in de Griel database en ik lees het bericht dat 1536 inderdaad is overleden. Mijn oog valt op de toelichting die is aangekruist: 'gevangen/gedood als veiligheidsmaatregel'. Zo'n melding had ik nog nooit eerder gezien. Ik scroll naar de plattegrond met de locatie waar de vogel is gevonden en kom uit bij... Rotterdam Airport. Hoewel ik het treurig vind dat 1536 daar met opzet aan zijn einde is gekomen, waardeer ik het dat de ring is teruggemeld. Ik stuur een mail om te bedanken met daarin meer informatie over deze oudste ooievaar.

Gemengde gevoelens

Een medewerker van de afdeling Fauna-beheer stuurt een persoonlijk antwoord terug: 'Wij waren ook verrast over de respectabele leeftijd van deze vogel en het wordt extra bijzonder als er nog meer gegevens over bekend worden. Wij begrijpen dat de melding dat de vogel dood is bij u en uw organisatie dan ook met gemengde

gevoelens is ontvangen'. Er wordt uitgelegd dat de afdeling het landingsterrein moet vrijhouden van vogels om te voorkomen dat er aanvaringen met vliegtuigen ontstaan.

Een mooie herinnering aan oude ooievaar 1536

gen ontstaan. Als het nodig is, worden de vogels verjaagd en dit gebeurt onder andere met een woestijnbuiser. Bij zo'n verjaagactie heeft de buiser de ooievaar geslagen en vanwege de zware verwondingen is 1536 direct uit zijn lijden verlost. Dit toont aan dat de oude vogel al ernstig verzwakt was, want ik weet uit ervaring dat een gezonde volwassen ooievaar zich niet zomaar laat vangen. Natuurlijk vind ik het jammer dat onze oudste ooievaar op deze manier aan zijn einde is gekomen, maar tegelijk denk ik dan aan de vele reizen die ik per vliegtuig heb gemaakt en dat ik altijd weer veilig ben geland. Een dubbel gevoel...

Bronnen: www.vogeltrekstation.nl, www.ooievaars.eu en www.rotterdamthehagueairport.nl/buren-en-omgeving/milieu-veiligheid

Stormschade: zagen, vellen...

Veiligheid is binnen de HVB belangrijk. Dat vinden ook de beheerders van onze vogelrustgebieden. In de wintermaanden wordt er gesnoeid en worden bomen die te groot zijn geworden, geveld. Bij stormschade moeten de paden en hekken worden vrijgemaakt. Rogier Mos, Frank Kremer en Marco Simonis hebben recent een zaagcursus met succes afgesloten. In het theorie-deel kwamen onderhoud, het slijpen van de ketting en zaagveiligheid aan bod. Op de tweede dag werd het geleerde in de praktijk gebracht. Alle drie cursisten hebben een boom met een stam van 35 cm doorsnede, omgehaald. Vroeger zouden we zeggen: 'een flinke jongen'; nu zet ik er veiligheidshalve m/v achter. Met een aantal gediplomeerde motorzagers in ons midden, is het zaak die kennis en ervaring binnen de vereniging over te dragen aan leden die vogelrustgebieden onderhouden.

Een werkgroepje bestaande uit Boudewijn Schreiner, Hetty en Ap Mos en de gediplomeerden heeft zich hierover gebogen. In totaal telt de HVB nu vijf ervaren motorzagers. In het geval van stormschade zijn we daardoor minder afhankelijk van anderen.

Van kop tot staartveer...

DOOR HANS ELDERS

Het blijft mij fascineren, al die gevederde schepsels met hun merkwaardige en voor ons vaak verborgen eigenschappen. Daarom sta ik ditmaal stil bij wat minder bekende anatomische aspecten die onze vogels zo uniek maken.

Hersenen

De hersenen van een vogel zijn klein en licht, maar zeer complex en ingenieus ontwikkeld. Hierdoor kunnen ze 'vliegensvlug' reageren. In die hersenen zijn ook het baltsgedrag en de langeafstands navigatie genetisch vastgelegd. Bij de vogeltrek kunnen vogels een magnetisch veld detecteren voor hun navigatie - niet bekend is hoe dat werkt. Weet u dat er zelfs een unieke hersenfunctie is waardoor een vogel twee melodieuze tegelijkertijd kan zingen? Dat kunnen wij mensen toch echt niet! Overigens, wat betreft dat zingen: vogels hebben geen stembanden, maar een *syrinx* die zich in de bronchiën vertakt.

Veren

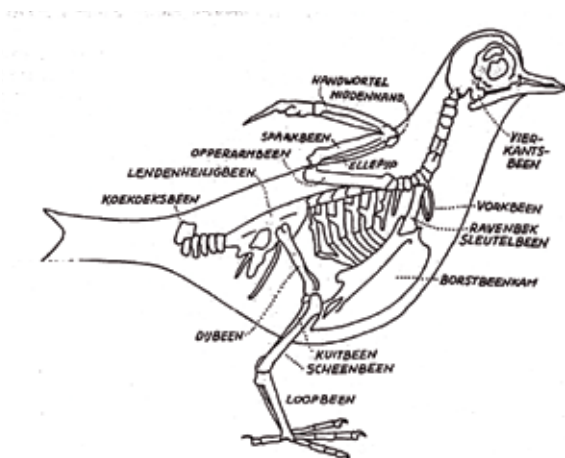
Reeds eerder behandeld, maar ja, vogels zijn nu eenmaal de enige dieren die veren hebben. Aardig detail is dat mannetjes toch wel de allermooiste of opvallendste kleuren hebben, die vaak in het voorjaar zelfs nog feller worden. Zo leidt bijvoorbeeld de mannetjesfazant de aandacht af van zijn onopvallend gekleurde vrouwtje en de kleintjes. Ook spreiden veel vogels tijdens het broeden hun buikveren, zodat hun huid de eieren kan verwarmen - erg praktisch!

Eieren

Over het vogelei zelf is al veel geschreven, maar indrukwekkend is dat het ouderpaar zelf zich stilletjes, trouw en met opoffering blijft wijden aan de verantwoordelijke taak van het zorgzame uitbroeden. De schaaamteloze koekoek blijft een uitzondering!

Gewicht

Een vogel is licht in gewicht, dat is ook wel erg praktisch als je moet vliegen. Vogels hebben holle botten met ingenieuze dwarsverbindingen om het breken tegen te gaan. De sterke vliegspieren maken soms wel tot 40% van het lichaamsgewicht uit. Maar een fuut daarentegen heeft bijvoorbeeld weer veel zwaardere botten dan een landvogel.

Het skelet van een vogel

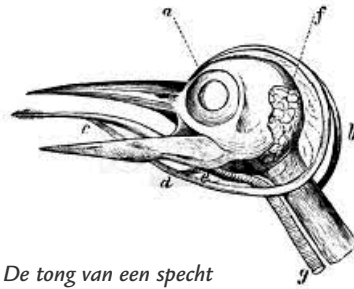
Dat maakt dat hij makkelijker duikt en zo tot wel drie minuten onder water kan blijven! De 'lichtgewicht' gierzwaluw daarentegen zal minimaal twee jaar in de lucht blijven, zelfs tijdens het slapen en eten, zijn lichaam is daar perfect voor!

Ademhaling

De ademhaling van een vogel is ook al heel bijzonder: bij vogellongen stroomt de lucht door de longen heen, zodat veel efficiënter dan bij zoogdieren zuurstof en kool-dioxide kunnen worden overgedragen. Tijdens de vogeltrek wordt overigens ook het hemoglobinegehalte verhoogd, zodat er dan meer zuurstof beschikbaar is.

Zicht

Het zien is het belangrijkste zintuig van een vogel; vogels kunnen tot meer dan drie keer beter details onderscheiden dan mensen. Een vogel heeft relatief grote ogen, vaak wegen de ogen meer dan zijn of haar hersens! Bij veel vogelsoorten bevinden die ogen zich aan de zijkant van de kop; een duif kan zo bijvoorbeeld 340 graden in de rondte kijken. Een mens haalt nog niet eens de helft. Bij veel roofvogels staan de ogen juist voorin in de kop, hij kan daardoor meer diepte zien. Het nadeel is dan wel dat slechts een klein gebied overzien kan worden, wat wordt gecompenseerd door een beweeglijke nek; een uil kan bijvoorbeeld zijn nek wel 180 graden draaien. Vogels knippen nooit met de ogen; ze hebben een doorzichtig knipvlies voor het schoonmaken, bevochtigen en beschermen van hun ogen. Helemaal uniek is het feit dat vogels ultraviolet licht kunnen zien. Dit heeft boeiende praktische voordelen: vogels kunnen

De tong van een specht

zo waarnemen dat een gezondere vogel meer ultraviolet licht uitstraalt, net als een rijpere bes! Ook kunnen vogels zo door de hoeveelheid ultraviolet licht de stand van de zon bepalen. Over gezichtsvermogen gesproken: een zwerm spreeuwen vliegt met zo'n 35 kilometer per uur maar daarbij houdt iedere spreeuw met zijn ogen ongeveer zeven spreeuwen vlak om hem heen tegelijkertijd in de gaten, waardoor botsingen uitblijven.

Gehoor

Om zo min mogelijk luchtweerstand op te wekken, heeft een vogel geen oorschelpen. In het algemeen hoort een mens dan ook beter dan een vogel, maar daarentegen is het gehoor van een uil bijvoorbeeld uitzonderlijk scherp!

Eten en drinken

De vogelsnavel is een hoofdstuk apart, hier noem ik alleen de techniek van het drinken: in het algemeen schept een vogel water in zijn bek, maar ook hier zijn er uitzonderingen: duiven bijvoorbeeld doen het anders, die zuigen het water op. Een belangrijk instrument is de tong: die van een specht bijvoorbeeld is wel tien centimeter lang en wordt, als hij zijn tong niet uitsteekt, eenvoudig opgeborgen in de schedel – zie de tekening!

De meeste vogels hebben een speciaal dieet, maar kraaien en meeuwen eten alles wat eetbaar is. De maag heeft twee compartimenten: de kliermaag (die zure maagsappen afscheidt) en de spiermaag (die het eten fijnmaakt). Maar het voedsel gaat eerst naar de krop; die kunnen bijvoorbeeld zeevogels goed gebruiken om het voedsel naar hun jongen te brengen. Ook als voorbereiding op de trek gebeurt er iets bijzonders: maag en darmen worden in de nazomer vergroot en tijdens de trek verkleind.

Lopen ... en nog veel meer

Dan komen we bij het zeer veelzijdige gereedschap, de poten. Een vogel loopt altijd op zijn vier tenen; de hiel is duidelijk zichtbaar maar de knie is verborgen tussen de veren. Er zijn natuurlijk altijd uitzonderingen. Gierzwaluwen hebben kleine pootjes waar ze nauwelijks mee kunnen lopen, maar er zijn ook soorten die zo'n 30 kilometer per uur lopen!

Bijzonder vind ik ook dat een eendje van een week oud, net zo snel kan zwemmen als een mens loopt! Vogels hebben veelal vier tenen, waarvan twee of drie naar voren zijn gericht. Veel watervogels hebben zwemvliezen bij de voorste drie tenen, maar bij aalscholvers zijn alle vier tenen door zwemvliezen verbonden. Bij futen en koeten zijn er - in plaats van zwemvliezen - bij iedere teen afgeronde lobben waardoor ze beter kunnen lopen over de modder. Sommige vogels hebben drie tenen - de nandoe - of slechts twee: de struisvogel. Poten van landvogels worden gebruikt voor lopen, rennen, zitten, klimmen, vastklemmen, jagen en eten; bij watervogels worden de poten gebruikt voor waden, vissen en zwemmen.

We genieten van de vogels, van hun vlucht, hun kleurenpracht en zang, maar - zo realiseerde ik me toen ik het bovenstaande voor u op een rijtje zette - er blijft nog erg veel te ontdekken en te bewonderen...

Tweeling Elisabeth en Louise Kröner vierden op zondagmiddag 4 november hun verjaardag op Vogelopvang de Wulp. Sharon Lexmond en Caroline Walta maakten er een onvergetelijke middag van.

HERFST IN HET LITORAAL

DOOR FREDERIK HOOGERHOUD

Het sneeuwt en de thermometer geeft 25 graden aan, boven nul wel te verstaan. De sneeuw wervelt op een zwoele wind en is geel van kleur, duizenden verdorde elzenblaadjes vleien zich onhoorbaar op de bosbodem. Terwijl ik het hek ontsluit vliegt de sperwervrouw voor mij uit, achtervolgd door twee kauwtjes. Heel ongewoon, *Corvus monedula* vertoont zich nooit in het reservaat. Ik ben benieuwd welke najaarsvogels zich bloot geven op deze mooie dag.

Als ik de hoek omsla zit er naast het bloemenperk een mannetje groene specht, met de volle zon erop spat de vogel uit zijn ondergrond. Uiteraard wacht hij mijn nadering niet af en vliegt in een oude els. De berk die tussen ons staat houd ik als dekking in de hoop een plaatje te kunnen schieten. Voorzichtig loer ik langs de berk en zie nog net dat ook het vrouwtje op de oude els zit, meteen weg dus. Enfin, een mooi begin.

In de observatiehut is het smoorheet, ik laat de wind er maar even doorstromen. Intussen installeer ik mijn instrumenten, kijker en fototoestel. Het uitzicht is een kronkelslootje en de voerplek voor de vogels, eekhoorns, muizen en ratten. Na 10 minuten ontstaat er enige reuring, koolmezen, pimpelmezen, roodborstjes en heggenmussen komen te voorschijn om een graantje mee te pikken. Een jonge eekhoorn komt pinda's knabbelen en voor mijn luikje draaien steenrode heidelibellen hun rondjes, nagezeten door een drietal hoornaars. Op het stompje van een afgezaagde els rust even een koppel houtpantserjuffers, man gebronsd en mevrouw smaragdgroen, nietig mischien, maar wel pure schoonheid.

Langs de boszoom is het een komen en gaan van noorderlingen, koperwieken, sijsjes, kepen, vinken en enkele groen-

lingen. Afgetekend tegen de strakblauwe lucht en even later tegen het frisse groen van het weiland daalt een grote zilverreiger met een fraaie bocht tegen de wind in. Twee bonte spechten jagen eensgezind de eekhoorn weg en vechten bij de pindakorf vervolgens om voorrang.

In het bijna drooggevalle slootje beweegt iets in de schaduw, met de 10x50 constateer ik de terugkeer van onze water-ralletjes. Zonder ruzie te maken keren ze samen, net als merels, pakketjes rottend blad om en vissen daar hun lekkernijen uit. Enkele wel erg groot uitgevallen gele bladeren dalen in helikoptervlucht naast de ralletjes, sijsjes komen baden en drinken, mijn dag kan niet meer stuk.

Dag(deel)excursies

Contactadres Commissie Excursies & Lezingen: tel. 070-354 89 74, e-mail: hvbexcursies@live.nl

Heeft u zich opgegeven voor een excursie, maar bent u **verhinderd**? Meld het direct (uiterlijk 48 uur vooraf) om de mensen op de wachtlijst gelegenheid te geven mee te kunnen gaan.

Zaterdag 24 november 2018

SOVON-dag, Apeldoorn

Dit is geen evenement van de Haagse Vogelbescherming, maar SOVON. Reizen op eigen gelegenheid. Kijk voor meer informatie op www.sovon.nl

Let op het andere adres: Omnisport, De Voorwaarts 55, 7321 MA Apeldoorn

Zaterdag 1 december 2018

Amsterdamse Waterleiding Duinen

*Dagexcursie met eigen vervoer ** (zie kader)*

Om zo veel mogelijk te zien maken we een flinke wandeling (ongeveer 10 km). Het zal vooral om 'vreemde eenden' gaan: brilduiker, grote zaagbek, wintertaling, mogelijk wilde zwaan. Er is geen horeca onderweg. Entree bij De Oase kost € 1,50 (pinautomaat).

Leiding: Corrie Ammerlaan (06 34 062 480)

Verzamelpunt : parkeerplaats Station Mariahoeve, zijde Voorburg (Appelgaarde)

Tijdstip: 08.30 uur

Opgave: deelname vooraf opgeven bij het contactadres

Kosten: vervoer

Zaterdag 15 december 2018

Lentevreugd

*Ochtendexcursie met eigen vervoer ** (zie kader)*

Lentevreugd bij Wassenaar is een voormalig stuk bollengrond in de binnenduinstrand dat is omgevormd in 100 ha prachtige natuur met een stromende beek, kwelgrasland, sloten en poelen. Het is al weer meer dan een jaar geleden dat we dit gebied in het na- én voorjaar bezochten. Dit keer gaan we kijken wat er in de winter te zien valt. Houd er rekening mee dat een deel van de route in deze tijd van het jaar behoorlijk drassig kan zijn.

Leiding: Michiel Gieskens (06 23 227 541)

Verzamelpunt: Parkeerplaats station Mariahoeve, zijde Voorburg (Appelgaarde)

Tijdstip: 08:30 uur

Opgave: deelname vooraf opgeven bij het contactadres

Kosten: vervoer

Zaterdag 29 december 2018

Rondje Zuid-Holland

*Dagexcursie met eigen vervoer ** (zie kader)*

Zoals gebruikelijk aan het einde van het jaar organiseren we een gevarieerde excursie langs enkele natuurgebieden rondom Leiden en de Bollenstreek. We gaan kijken welke bijzondere wintergasten er in deze contreien zijn neergestreken. De tocht dient tevens om het excursiejaar gezellig af te sluiten, dus bezoeken we verschillende horecagelegenheden tijdens de tussenstops.

Leiding: Maarten Souverijn (06 2007 5333)

Verzamelpunt: Parkeerplaats station Mariahoeve, zijde Voorburg (Appelgaarde)

Tijdstip: 08.30 uur

Opgave: deelname vooraf opgeven bij het contactadres

Kosten: vervoer

Zaterdag 12 januari 2019

Verrassingstocht

*Dagexcursie met eigen vervoer ** (zie kader)*

Vandaag geen wandeling door een natuurgebied op zoek naar leuke vogelsoorten, maar daarvoor in de plaats een excursie waarbij we gericht op zoek gaan naar bijzondere vogels. Vogels die ons land onregelmatig of zelfs zeer onregelmatig aandoen. Voor aanvang van de excursie hebben we de website waarneming.nl regelmatig bezocht om te kijken welke locaties voor deze excursie in aanmerking komen.

Leiding: André Kommer (06 41 153 365) en Maarten Souverijn (06 20 075 333)

Verzamelpunt: Parkeerplaats station Mariahoeve, zijde Voorburg (Appelgaarde)

Tijdstip: 08:30 uur

Opgave: deelname vooraf opgeven bij het contactadres

Kosten: vervoer

Zaterdag 26 januari 2019

Hollandse en Zeeuwse delta

*Dagexcursie met eigen vervoer ** (zie kader)*

De Zeeuwse en Hollandse delta is altijd een

Het mobiele telefoonnummer van de excursieleider is weergegeven om *in geval van nood en alleen op de dag zelf* te kunnen bellen. Aanmelding en wijzigingen zoals gebruikelijk doorgeven aan het contactadres. Geef bij uw opgave ook uw mobiele nummer door.
Kijk voor meer info in het kader. **Deelname aan de excursies geschiedt op eigen risico.**

goed gebied voor overwinterende ganzen, eenden en steltlopers. Wij zullen een aantal gebieden bezoeken o.a. Stellendam, de Brouwersdam en de omgeving van Zierikzee met de inlagen en de Prunjepolder.

Leiding: Ton Haase (06-12721879)

Verzamelpunt: Parkeerplaats station Mariahoeve, zijde Voorburg (Appelgaarde)

Tijdstip: 8:30 uur

Opgave: deelname vooraf opgeven bij het contactadres

Kosten: vervoer

Zaterdag 9 februari 2019

Hoeksche Waard

*Dagexcursie met eigen vervoer *** (zie kader)*

De gebieden langs het Hollands Diep en de Biesbosch blijken steeds weer uitstekende locaties te zijn om vogels te observeren. Onze gids Peter de Barse staat al jaren garant voor een geslaagde excursie. Hij kent de omgeving beter dan wie ook.

Leiding: Peter de Barse en Muriel Kommer (06 51 539 821)

Verzamelpunt: Parkeerplaats Station Mariahoeve, zijde Voorburg (Appelgaarde)

Tijdstip: 08:30 uur

Opgave: deelname vooraf opgeven bij het contactadres

Kosten: vervoer

Zondag 24 februari 2019

De Kwade Hoek

*Lange ochtendexcursie met eigen vervoer **/*** (zie kader)*

De Kwade Hoek is een natuurgebied ten noordoosten van Goedereede. We gaan wandelen over onverharde paden en vlonders. Dit zou veel mooie vogels kunnen opleveren. Er is een groot strand en er zijn schorren en slikken. De zee heeft hier vrij spel, wat betekent dat het vochtig kan zijn. Soms staan zelfs de vlonders onder water. Draag dus stevige waterdichte wandelschoenen of laarzen.

Leiding: Marcel van Rooijen (06 29 516 778)

Verzamelpunt: parkeerplaats Station Mariahoeve, zijde Voorburg (Appelgaarde)

Tijdstip: 08:30 uur

Opgave: deelname vooraf opgeven bij het contactadres.

Kosten: vervoer

Zaterdag 2 maart 2019

Westduinpark

*Ochtendexcursie/wandeling zonder vervoer** (zie kader)*

We wandelen deze ochtend door het Westduinpark. Uiteraard hopen we de eerste voorjaarsvogels te kunnen verwelkomen. Omdat al veel vogels hun zang laten horen zal ook ruim aandacht worden besteed aan dit zo belangrijke aspect van het vogelen. Wat is er mooier dan de eerste waarneming van een zingende tijtjaf in het prille lentezonnetje?

Leiding: André Kommer (06 41 153 365)

Verzamelpunt: eindpunt tramlijn 12, Markenseplein

Tijdstip: 08:30 uur

Opgave: deelname vooraf opgeven bij het contactadres

Kosten: geen

Zaterdag 9 maart 2019

De Banken en de Noordpier van Hoek van Holland

*Lange ochtendexcursie met eigen vervoer ** (zie kader)*

Bij de Banken worden regelmatig bijzondere waarnemingen gedaan. Wij wandelen deze ochtend naar de grote plas. Ook gaan wij het strand op. Daarna rijden wij naar Hoek van Holland om ter plaatse op zoek te gaan naar de eerste voorjaarsvogels.

Leiding: Muriel Kommer (06 51 539 821)

Verzamelpunt: Parkeerplaats Station Mariahoeve, zijde Voorburg (Appelgaarde)

Tijdstip: 08:30 uur

Opgave: deelname vooraf opgeven bij het contactadres

Kosten: vervoer

De Bomenkapper

De Bomenkapper kapt of snoeit uw boom veilig, voor een vriendelijke prijs en met aandacht voor het dierenleven in uw tuin.

De Bomenkapper:

- kan voor u takkenrillen en houtstapels bouwen
- gebruikt alleen milieuvriendelijke brandstof en olie
- geeft ecologisch advies bij de keuze van een nieuwe boom en kan deze ook voor u planten.

Voor gratis en vrijblijvend advies over de mogelijkheden en een prijsopgave, neem contact op met

Peter Waenink
06-13752132
070-7852161

www.bomenkapper.nl

info@bomenkapper.nl

Advies • Aanleg • Onderhoud
Sierbestrating • Vijvers

070 - 419 03 03

mobiel 06 - 534 903 03

www.bischof.nl

P.E. Bischof

Veursestraatweg 106, 2265 CG Leidschendam

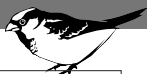

Verblijf eens in een 'heidehuisje' met een eigen vogelkijkhut 'de Turegluur' in het natuurgebied van het Reestdal in Drenthe. Nico de Haan ging u voor: 'Als je niet aangestaard wordt door de Schotse Hooglanders dan word je wel begluurd vanaf de kale topjes van het struikgewas door de roodborsttapuiten.

Raven praten in de verte en in het voorjaar jodelt hier de wielewaal'.

www.heidehuisje.nl 06-81525089

Penningmeester CEL: Jan Pietersen, Hengelo-
laan 948, 2544 GK Den Haag, telefoon:
070-367 25 85

Verzamelpunt: De parkeerplaats bij NS-station
Mariahoeve zijde Appelgaarde (Voorburg), tenzij
anders genoemd.

Opgave: Voor alle excursies dient u zich vooraf op
te geven bij de contactpersoon van de CEL (tenzij
anders genoemd). Deelname is naar volgorde van
opgave.

Mocht u na opgave onverhoopt verhinderd zijn,
dan vernemen wij dit graag uiterlijk 48 uur voor de
excursie zodat de vrijgekomen ruimte kan worden
ingevuld.

Vervoer: Voor dagexcursies met eigen vervoer
aangeven of u zelf met uw auto kunt rijden en
hoeveel deelnemers u kunt meenemen; of dat u
met een deelnemer wilt meerijden. Kosten voor
meerijden is € 0,08 per kilometer, af te rekenen
met de chauffeur. Om het milieu te sparen, rijden
wij met zo weinig mogelijk auto's.

Rekeningnummer: Voor excursies waaraan
kosten zijn verbonden die moeten worden over-
gemaakt, dient u het aangegeven bedrag te stor-
ten op IBAN NL75 INGB 0002 7184 86 t.n.v.
Haagse Vogelbescherming, afdeling excursies.
Annuleringen schriftelijk of telefonisch meedelen
aan de penningmeester.

Regels en reglement: Met het verschijnen van
de nieuwe agenda, vervalt automatisch de vorige.
Deelname geschiedt op basis van het Reglement
Deelname Excursies/Reizen (augustus 2011). Dit
reglement kunt u opvragen bij de penningmeester.

Jongeren: Op alle excursies zijn ook jongeren
welkom!

Zwaarte excursies:

- * lichte wandeling, geen conditie vereist
- ** flinke wandeling, enige conditie vereist
- *** lange wandeling of meerdere wandelingen,
conditie vereist
- **** zware wandeling(en) in moeilijk/ruig terrein

Terugkomsttijden

ochtend: tussen 12.30 en 13.00 uur

lange ochtend: tussen 14.00 en 14.30 uur

dag: tussen 17.30 en 18.00 uur

Eten en drinken: Neem iets te eten en drinken
mee voor onderweg, daar er niet altijd een uit-
spanning kan worden bezocht. N.B. verzoek in de
auto's niet te eten en/of drinken.

Kleding: Aangeraden wordt waterdicht schoei-
sel en regenkleding mee te nemen. In de winter
warme kleding en handschoenen. In de zomer
ademende kleding in lagen met voldoende bedek-
king tegen felle zon en evt. insecten. Bij voorkeur
niet te felle kleuren.

Lezingen worden gehouden op de
vertrouwde locatie

Het Benoordenhuis, Bisschopstraat
5, 2596 XH Den Haag. Vlak naast het
Maerlant Lyceum.
Aanvang 20.00 uur.

Maandag 21 januari 2019

Pieter de Vries

**SURINAME, COSTA RICA EN
SPITSBERGEN**

van tropische landen naar koude streken

Een fotografisch verslag van Suriname, Costa
Rica en Spitsbergen. Pieter de Vries, gids voor
fotoreizen, laat beelden zien die hij op deze rei-
zen maakte. Hij is actief bij de Verenigde Ama-
teur Natuurfotografen afdeling Amstelveen.

Maandag 18 februari 2019

René van Rossum

AZERBEIDZJAN...

en trektellen in Nederland

In 2018 heeft René van Rossum een vogelreis
naar Azerbeidzjan gemaakt. Hij heeft daar
uiteenlopende vogelgebieden bezocht zoals
woestijn-, steppe-, moeras- en berggebieden.
Ook heeft hij een binnenlandse vlucht geno-
men naar Naxivan. Kijkt u ook weleens op de
site *Trektellen.nl*? Naast de bekende trektel-
punten zoals de Vulkaan, Berkheide, Savoy en
de Puinhoop zijn er ook trektelpunten in het
buitenland. René, bezielde vogeltrekteller en
jubilaris van 40 jaar vogeltrektellen vertelt er
boeiend over.

Maandag 18 maart 2019

Menno van Duijn

DWARS DOOR POLEN

In deze presentatie zijn er diverse spechten-
soorten te zien. Daarnaast komen enkele uilen
mooi in beeld. Verder is de presentatie aange-
vuld met soorten als zeearend, schreeuwarend
en zwarte ooievaar. Ook komen er zoogdieren
aan bod zoals wilde zwijnen, bevers en wolven.

Herfst in de vogelopvang...

DOOR SHARON LEXMOND

Deze tijd van het jaar brengt altijd spannende patiënten met zich mee. Zo krijgen we bijvoorbeeld de eerste trekvogels - die met honderdduizenden tegelijk over onze stad vliegen - binnen. Ook de 'eerstejaars zeevogels' die op eigen vleugels moeten gaan 'staan' en vervolgens in moeilijkheden komen, spoelen aan en komen bij ons terecht.

Houtsnip

De trekvogels maken altijd een goede kans. Ze vliegen zij tegen ramen aan en komen beduusd op de grond terecht. Vaak is het een kwestie van een nachtje rust en wat vocht en dan kunnen we ze weer terugzetten in de natuur. Een aantal van de trekkers hebben extra gevoeligheden bij het maken van een klap. Een houtsnip heeft bijvoorbeeld uitpuilende ogen waarmee hij een gezichtsveld van 360 graden bereikt. Mooi van de natuur, maar het wil ook zeggen dat bij het maken van een klap het oog vaak als eerste wordt beschadigd. Een bloeding in het oog trekt weg binnen ongeveer een week. Soms echter, klapt het oog kapot en moeten wij de vogel laten inslapen. Ook de snavel is een aandachtspunt. Die is heel erg gevoelig. Er lopen heel veel zenuwen door de top waardoor de houtsnip bij het por-

ren in de grond kan voelen waar er zich een worm bevindt. Als de snavel breekt of scheurt en de zenuwen zijn kapot, dan zal de vogel nooit meer in zijn eigen voedsel kunnen voorzien. Ook dat is een reden om een dergelijke patiënt pijnloos te laten inslapen. Maar de meeste gevallen weten we weer zodanig op te lappen dat we ze kunnen vrijlaten.

Goudhanen

Goudhanen zijn nog weer van een ander kaliber. Het kleinste vogeltje van Europa komt in deze tijd ook regelmatig binnen. Deze diertjes zijn voor ons een uitdaging, want eten in gevangenschap is voor hen altijd problematisch. En een dag geen voedsel betekent door de snelle stofwisseling van dit beestje, meestal zijn dood. Bij de houtsnippen is het eten in gevangenschap trouwens ook niet vanzelfsprekend.

Regenwormen uit eigen bodem

Bij beide soorten kijken we dus altijd naar het gedrag in de natuur. In de vogelopvang proberen we daar zo goed mogelijk op in te spelen en qua voedsel de natuurlijke gang van zaken na te bootsen. Dat betekent dat wij een 'bosbodem' hebben gemaakt waar de houtsnippen met hun hypergevoelige snavels, zélf de regenwor-

Roodkeelduiker

Goudhaan

men uit de grond kunnen halen. Wij controleren alleen maar of de vogels stabiel blijven qua gewicht - óf aankomen - en vullen regelmatig de wormenvoorraad aan. Ze eten er dagelijks zo'n 150 stuks. En... onze aanpak werkt als een trein! De uitzonderingen die niet willen eten, krijgen sondevoeding maar gelukkig is dat zelden nodig.

We gaan op spinnenjacht

Voor de goudhanen kruipen wij op de knieën de opvang door, voorraadkasten in en langs de plafonds op zoek naar spinnetjes. Als u recent bij ons in de opvang geweest bent en zich afvroeg of er wel regelmatig wordt gestoft of schoon gemaakt, dan kan ik u geruststellen.

Die spinnenwebben, die zaten daar dus expres... Als de spinnetjes even 'op' zijn, dan knippen wij gewoon een tak van een boom en leggen die bij het goudhaantje. Ze scharrelen dan het hele takje af en eten alle luizen en andere minibestjes op. Wat dieet voor de vogels betreft zijn wij zo ongeveer een 5-sterrenrestaurant. Maar waarom nu precies deze soorten zo kritisch op hun voedsel zijn?

De jonge zeevogels komen vrijwel altijd uitgeput en vermagerd binnen. We hebben nu al een jonge Jan van Gent, een zeekoet en een roodkeelduiker gehad. Helaas ook alle drie overleden. Bij sectie bleek dat de Jan van Gent en de zeekoet beide een aspergillose-infectie hadden: schimmel in de longen en luchtzakken. De roodkeelduiker was op weg naar ons helaas gestorven maar had een probleem waar we met de grootste wil van de wereld niks aan hadden kunnen doen, een volle maag met plastic.

Houtsnip

Hoewel we ons enorm voor ze inspannen, is het helaas onze ervaring dat magere, jonge zeevogels een minimale kans op herstel hebben. Uitzonderingen op de regel zijn er echter altijd dus blijven wij de onderzoeken uitvoeren die ons meer inzicht geven in de conditie van het dier. Pas dan nemen we de beslissing of we – om het dier een lijdensweg te besparen – het dier wel of niet laten inslapen. Volwassen zeevogels maken gelukkig een grotere kans op terugkeer in de natuur. Op het moment van schrijven hebben we die nog niet gehad maar dat zal zeker komen...

Deze keer wil ik stilstaan bij drie soorten die in de nazomer en vroege herfst in staat zijn geweest om onze vogelharten sneller te laten kloppen.

Te beginnen bij de *huiszwaluw* die door SOVON tot vogel van het jaar is uitgeroepen. Met de impliciete vraag om wat meer op deze soort te letten. Veel Haagse vogelaars zijn extra op 'het melkstaartje' gaan letten. In onze regio lukt dat tegenwoordig eigenlijk vooral in de 'rapportageperiode' waar vogelwaarnemingen dit keer over gaat, het najaar. Als broedvogel zijn ze - na een lange periode van gestage teruggang - vrijwel geheel uit de statistieken verdwenen. Binnen de bebouwde kom van Den Haag viel het doek al in 1982. In dat jaar hadden we hier en daar nog gezelschap van gevleugelde medebewoners die een lemen aanbouw onder de dakrand hadden gecreëerd. Dit was in het - toen ook al geheel door de expansie van Den Haag ingekapselde - dorp Loosduinen. Er was nog wel een kolonieachtig verband rond drie boerderijen bij de Vliet, even ten noorden van Leidschendam. Hier waren in 1991 nog maar liefst 41 paartjes gehuisvest. Een snelle teruggang zette vervolgens in en na 1998 zijn de huiszwaluwen geheel verdwenen. Zo is het gegaan, maar nu terug naar het heden.

Tijdens de trek laat de *huiszwaluw* zich nog wel zien. Vooral eind augustus en begin september zijn er dagen dat ons luchtruim druk bevolkt is met deze doortrekkende ranke vliegers. In Scandinavië broeden nog veel huiszwaluwen en bij terugkeer naar warmere oorden blijven ze bij ons nog weleens hangen. Dat was zeker ook dit jaar het geval en waarschijnlijk heeft de warme (na)zomer daarbij ook een rol gespeeld.

Een topdag was 29 augustus toen er bij de Prinsenberg 75 foeragerende exemplaren werden gesignaleerd. Maar ook elders werden ze die dag volop gezien. Bijvoorbeeld ook 40 exemplaren die boven de Waterpartij in de Scheveningse Bosjes heen en weer zoefden. Op diezelfde dag waren er ten minste 15 exemplaren aanwezig en actief rond de Hofvijver. Zelf zag ik er die avond boven mijn eigen huis ook enkele tientallen die weinig haast

Huiszwaluwen

hadden om verder te trekken. Ook in de dagen daarna waren er volop meldingen van huiszwaluwen. De laatste doortrekkers in ons gebied werden gezien op 22 september. Ook op die dag kwamen er nog vier meldingen van totaal ruim 20 individuen. In het naburige Berkheide zijn tot 7 oktober nog enkele trekkende zwaluwen boven het buitenduin gesignaleerd. Hoewel de zomer dit jaar maar niet ophield, zijn ze niet meer gemeld. Waarschijnlijk waren echt alle broeders van noordelijker oorden ons land inmiddels gepasseerd. Een verschil met enkele andere zomervogels. Op de recordwarme 13^e oktober werden onder andere de *tijftjaf*, de *zwartkop*, de *boomleeuwerik* en de *zwarte roodstaart* zelfs zingend waargeno-

men. Bij die laatste soort is 'zingen' een rekbaar begrip, maar dat was u al duidelijk...

Een tegengestelde ontwikkeling lijkt de *Cetti's zanger* door te maken. Ook al is dat geruime tijd heel langzaam gegaan. Tussen 14 april en begin juli 1980 zong een mannetje wekenlang luidruchtig in de rietkragen bij de Waterpartij in de Scheveningse Bosjes. Bekend is dat toen langsrijdende, nietsvermoedende, fietsers stopten wanneer hij zich kenbaar maakt met zijn harde, explosieve zang. Wat was dat voor rare vogel? Daarna werd er in 1983 een exemplaar gehoord in de buurt van de Scheveningse watertoren. Vervolgens was het weer een tijd stil in onze regio, maar sinds de eeuwwisseling worden ze steeds vaker waargenomen. Het aantal *Cetti's zangers* dat bij vogelringstation Meijendel is gevangen heeft inmiddels de dubbele cijfers bereikt. De laatste die daar werd gemerkt dateert van 10 oktober jl. Op de al aangehaalde warme 13 oktober werden meerdere zingende exemplaren in de regio gehoord. Eentje in Meijendel (die met ring?) en eentje in de duinen aan de andere kant van Den Haag, in Solleveld. Dan nog een exemplaar langs de Haagse Beek bij

Cetti's zanger

de Segbroeklaan en in die dagen werd de zang ook waargenomen bij de Starrevaart. Ja, weliswaar met soms lange tussenpozen, maar *Cetti's zangers* laten zich het gehele jaar horen. Sinds 2011 zijn ook de eerste broedgevallen geregistreerd in zowel Meijendel als Starrevaart. Voorlopig is de broedstatus nog onregelmatig, maar omdat het een standvogel is en het aantal waarnemingen jaarrond lijkt toe te nemen is dit wat mij betreft een extra opsteker voor komend voorjaar.

Last but not least wil ik nog even bij de *bladkoning* stilstaan. Al eerder kwam naar voren dat deze ooit erg schaarse doortrekker eind september en in oktober tegenwoordig steeds vaker wordt waargenomen. Die tendens zet zich dit jaar duidelijk weer verder door. Vooral in de Ganzenhoek bij de Wassenaarse Slag is het moeilijk om hem te missen. Zo lang je althans op het zachte geluid bedacht bent en ieder goudhaantje-achtige vogel als verdacht beschouwt. Tijdens de 'wintertellingen' in Meijendel - in het zomerse tweede weekend van oktober! - werden er in totaal maar liefst 13 waarnemingen van de bladkoning gedaan. Kort daarvoor was alleen de Ganzenhoek al gastheer van ten minste vier individuen. Maar ook in de stadsparken blijkt de trefkans in vooral de eerste helft van oktober steeds groter. Tot vlakbij het centrum toe. Zo was dit kleine vogeltje op 8 en 9 oktober present op de Koekamp, zichtbaar en hoorbaar voor degenen die net het Centraal Station hadden verlaten. Op 10 oktober werd er ook eentje gehoord en gezien bij Huis ten Bosch. De intrek van onze koning daar laat nog even op zich wachten, maar de bladkoning meende alvast kwartier te moeten maken...

DOOR TOM LOORIJ

Al van het moment dat wij in de Rozentuin in Voorburg gingen wonen, hielden we bij welke vogelsoorten we in onze tuin zagen. Aanvankelijk alleen kwalitatief waarbij wij bij bijzondere soorten ook de datum noteerden. Sinds enkele jaren doen wij mee aan de jaarrond tuintellingen van Vogelbescherming Nederland. Dat geeft de mogelijkheid de soorten per week te noteren met het maximum aantal op een dag. Inmiddels staat de teller op 55 soorten, waarvan er tot op heden 33 ook in de jaarrond tuintelling zijn geregistreerd.

In 'Onze tuinvogels', een nieuwe serie artikelen zal ik steeds over één of meer van deze soorten iets vertellen.

Huismus

Logisch dat we maar beginnen met de meest algemene tuinvogelsoort. Althans zo was het vroeger. Toen we er pas woonden hadden wij een aantal huismusnesten onder onze dakpannen en was de soort een doodgewone verschijning in de tuin. Maar in de loop van de jaren werden het er steeds minder. Wanneer hij voor het laatst bij ons broedde, is helaas niet genoteerd, maar waarschijnlijk al voor de eeuwwisseling. Na 2012 hebben we geen huismus in de tuin gezien. Groot was dus de verrassing dat er op 1 januari 2016 opeens een mannetje op

het terras zat. Het jaar 2016 kon voor ons dus niet mooier beginnen. Helaas heeft hij zijn familie nooit meegenomen naar al het lekkers dat wij hadden gestrooid. En na enkele dagen was ook onze eenzame man weer verdwenen om nooit meer terug te keren.

Heggenmus

Maar we hebben een prima surrogaat in de vorm van heggenmussen. Al jaren bivakkeert er in onze tuin gedurende het hele jaar een paartje heggenmussen. Kennelijk is onze tuin onderdeel van hun territorium en bouwen ze er goed verstopt ieder jaar hun nestje. Aan geschikte bomen en struiken geen gebrek. Een feit is dat wij in het broedseizoen – van mei tot begin juni – meestal maar één exemplaar zien en de rest van het jaar twee. Aanwijzingen voor uitgevlogen jongen hebben we niet. Kennelijk verlaten die na het uitvliegen meteen het territorium van de volwassen vogels. Onze heggenmus hebben we overigens 'Piet' genoemd, waarom weten we niet meer. Maar zodra we hem zien, roepen we altijd 'ha, die Piet'. Hij sluipt dan als een muis over de tegels in de tuin, het hele terras over en elk hoekje van de zitkuil wordt systematisch afgezocht. Soms

zie je hem wat oppikken. Dat moeten minuscuul kleine lekkere hapjes zijn, want met het blote oog is niets te zien. Wanneer hij klaar is met het zoeken naar voedsel vliegt hij de lijsterbes in. Soms wordt het tuinmeubilair als zitplaats uitverkoren. Dan gaat hij altijd op het ijzeren meubilair zitten. Van kunststof houdt hij kennelijk niet. Als er twee zijn,

zitten ze elkaar wel eens achterna. Ik ga er dan vanuit dat het mannetje probeert zijn vrouwtje te bewegen iets op seksueel gebied te doen. Maar wat Marijke Dhont schreef op blz. 19 van De Wulp van mei 2018, heb ik nog nooit gezien. Hoewel ik beslist geen 'Peeping Tom' ben, hoop ik dat bij 'onze' heggenmussen ooit ook eens te kunnen waarnemen!

COLUMN

Sluitstuk

DOOR JEAN-PIERRE GEELEN

Er hing al dagen rood, koper en goud in de ochtendlucht. Kleuren van de weemoed. Na-jaar, en daar klonk weer de lokroep van de trek. Eindelijk vogels, beweging. Een verademing na die lome, droge zomer. Maar ook een afscheid. Vertrekken en een beetje sterven. Goeie reis, vaarwel en tot ziens – hopelijk.

Op dus naar de duintop, de kijker op de borst, op die eerste zaterdag van oktober. De trektellers turfden 54 duizend vinken rond de Vulkaan. Maar liefst 4300 'zangels' (noot van de vertaler: zanglijsters), een paar duizend graspiepers en nog heel veel meer. Op de dagbalans: 86298 exemplaren, 95 soorten. Een week later: 136 duizend vinken (en nog veel meer). En dat op nog geen kilometer van je huis.

Ik ben geen beste vogelaar, maar een nóg beroerder trekteller – een vogel herkennen aan zijn onderkant, vliegbeeld en vluchtroepje: al je opgebouwde vogelkennis blijkt waar-deloos in die anderhalve seconde. Maar het blijft trekken. De lucht zwanger van vogels. De mysterieuze krachten waarmee die duizenden vogels vanuit de verte komen aanvliegen als op een reusachtig Schiphol middenin de vakantiespits. Bibberige stipjes eerst, dan dikke wolken boven je hoofd. Nerveus, maar vastberaden, door drang bijgedreven.

Vervuld van het verschijnsel ging ik naar huis. Ook al kon ik lang niet elke passant bij naam begroeten, ik had het gezien. Het leven ervaren.

Een paar uur later deed ik boodschappen in de buurt. Ik keek achteloos omhoog, de adem stokte: tussen de gevelwanden die mijn blikveld begrepsden hing een sierlijke slinger van spierwitte vogels. Wattenbollen aan dunne naalden met speldenknop aan het eind: lepelaars – zeventien op rij. Midden op de straat stopte ik en zag ik het felle zonlicht spelen met hun witte verenpak tegen het hemelsblauw.

De lepelaar is mijn lievelings. Die lepel, die sprietenkuif, dat zachte wit, die aandoenlijke gestalte – geluk op stelten. Verlaten worden we vaker, maar geen vogels met zoveel gevoel voor theater als een sliert lepelaars in de na-jaarslucht. Zelfs de aanzwellende vioolmu-ziek spelen ze er zelf bij.

Alsof ze zelf ook moesten slikken: honderd meter hoog haakten ze af van hun vluchtschema. Recht boven mijn hoofd maakten ze twee grote ererondes, om daarna af te zwaaien voor afslag Afrika. Een 17-voudig saluut aan die ene machteloze toeschouwer, die met lege handen achterbleef. Het doek was gevallen.

Classificatie ofwel de benoeming van de soorten... **DEEL 1**

DOOR RUUD VAN DER WAARD

Wij, als natuur- en in het bijzonder liefhebbers van vogels, hebben allemaal wel eens in een determineergids gekeken op zoek naar de naam van een vogel. Dat gaat in dit internet tijdperk en met een geweldig aanbod van gedrukte gidsen sneller dan ooit. Zo'n 285 jaar geleden was er op die manier nog niets te vinden. Dat intrigeerde een Zweedse bioloog en hij legde de basis voor de classificatie. De naam? Carl von Linne, beter bekend als Linnaeus. In twee artikelen zal ik ingaan op de enorme bijdrage die hij leverde aan de biologie. Ik begin met een algemene inleiding en in de komende februari Wulp bespreek ik de systematiek meer diepgaand.

Linnaeus (Carl von Linne)

De classificatie

Onze natuurlijke wereld bevat veel uiteenlopende wezens, van enorme walvissen tot microscopisch kleine bacteriën. Om deze verscheidenheid te doorgronden en er over te kunnen communiceren gebruiken biologen een classificatiesysteem. Het identificeert de verschillende

soorten. Er wordt gekeken naar de overeenkomsten en de verschillen. Dat leidt tot een indeling in groepen op basis van specifieke gemeenschappelijke kenmerken. Classificatie dus waarbij ieder levend wezen een eigen tweedelige wetenschappelijke naam krijgt die hem identificeert als unieke soort. Een voorbeeld. De wetenschappelijke naam van de huismus is *Passer domesticus*. Het eerste deel is de geslachtsnaam die het *Genus* (de groep van soorten) waartoe de huismus behoort benoemd. Het tweede deel is de *Species* of soortnaam, die een bepaalde mus identificeert.

We gebruiken zowel de Nederlandse als de Latijnse namen naast elkaar omdat dit ook gebeurt in de determineerboeken. De Latijnse, wetenschappelijke namen worden wereldwijd gebruikt. Huismus is de algemene naam voor deze soort, maar in het spraakgebruik verschilt de naam per taal. In Duitsland heet hij Haussperling, in Engeland House Sparrow en in het Frans Moineau domestique. De biolo-

gie heeft Latijn gepromoveerd tot 'universele, technische wereldtaal' met als belangrijk voordeel het slechten van de taalbarrières!

De grondlegger

Carolus Linnaeus was arts, maar ook erg geïnteresseerd in plantkunde. Hij ontwikkelde een methode om planten te ordenen. Hij gebruikte daarbij consequent de binaire nomenclatuur. Zijn systeem maakte meer mogelijk en maakte het makkelijker om planten en dieren te benoemen. Ze werden op basis van uiterlijke kenmerken in logische groepen gerangschikt. Het systeem van Carolus Linnaeus sloeg aan en kreeg wereldfaam.

Deze Zweedse bioloog (1707-1778) ontwikkelde zijn wereldwijd beroemd geworden 'Systema Naturae' in 1735. Hij stelt dat zijn classificatie erkenning was van het feit, dat er verschillende lijnen van verwantschap, tussen ogenschijnlijk heel verschillende dieren, planten en andere levensvormen bestaan. Latijn maakte het mogelijk binnen wetenschappelijke kring te communiceren. Carl von Linné wordt voor zijn enorme prestatie in Zweden dagelijks 'geëerd': zijn beeltenis prijkt op het 100 Zweedse kronen-biljet...

In deel 2 van dit verhaal zal ik dieper ingaan op de systematiek van het Systema Naturae.

Uitnodiging

Nieuwjaarsreceptie 2019

op zondag 13 januari 2019 in 't Benoordenhuis

De traditionele Nieuwjaarsreceptie vindt plaats op *zondagmiddag 13 januari a.s.* HVB-leden en vrijwilligers van Vogelopvang de Wulp zijn welkom vanaf 15.30 uur in

't Benoordenhuis

Bisschopstraat 5, 2595 XH Den Haag.

U vindt het Benoordenhuis naast het Maerlant Lyceum in het Benoordenhout.

Natuurlijk staan we stil bij de gebeurtenissen in 2018 en blikken we vooruit op het jaar 2019. Maar bovenal is het plezierig om voordat de dagelijkse drukte ons weer in beslag neemt, elkaar in informele sfeer te spreken. We willen rond 17.00 uur afronden.

Het bestuur hoopt vele leden en vrijwilligers te mogen ontmoeten.

Hans Elders, *voorzitter*

Heimelijke genoegens...

DOOR FLORIS DE BOER

Sinds 25 mei 2018 geldt de Algemene verordening gegevensbescherming (AVG). Die beoogt onze privacy beter te beschermen. Maar veel mensen gooien juist graag hun hele hebben en houwen in de publiciteit. Neem Facebook. Of lees eens de interviews met Bekende Nederlanders. De media lusten er wel pap van. De vraag of de geïnterviewde er ook 'heimelijke genoegens' op na houdt komt regelmatig langs. En dan biecht een béétje BN-er er dan toch een paar op. Stiekem een sigaartje na een copieus diner.

Eens in de zoveel tijd toch die supervette hamburger. Moet kunnen! Ik hou het maar even bij de onschuldige voorbeelden.

In het wereldje van de vogelliefhebbers is het niet anders. Een klassiek voorbeeld is de vogelaar die, hoewel zéker géén soortenjager, toch beschroomd toegeeft in de auto te zijn gestapt toen er twee provincies verderop de sneeuwuil werd gesignaleerd. Natuurlijk, het gaat hem (of haar) om de schoonheid van de natuur, het karakteristieke van het vogelgedrag. Het is geen wedstrijd! Maar toch! Zo'n extreme zeldzaamheid mag je niet missen. Is het verzamelen of jagen of allebei?

Ik ben in het bezit van een boekje met als titel: "Wie is dat toch met die telescoop?" en geschreven door Rob van Hattem. Deze laat 20 ervaren vogelaars aan het woord, waarbij hij het begrip 'ervaren' definieert als iemand die ten minste 300 verschillende vogelsoorten in Nederland heeft gezien. Jawel! Wij vogelaars maken lijstjes! Ik ken iemand die maand-, seizoens- en jaarlijsten maakt en dan ook nog enerzijds voor Nederland en anderzijds voor de rest van de wereld. Het is me wat. Zelf doe ik dat uiteraard niet. Hallo zeg! Daar gaat het niet om! Maar vraag mij toch maar niet hoe lang mijn West-Palearctische lijst nu eigenlijk precies is. Ik ben bang dat ik het antwoord weet...

Boerenzwaluw

Ander voorbeeld. Wie houdt nou niet van de boerenzwaluw? Bijna het meest aai-bare beest van onze avifauna. Eén en al elegantie, één en al beweeglijkheid. Stel, je weet een schuur waar boerenzwaluwen broeden. Je ziet de ouder-vogels in en uit vliegen met voedsel voor hun jongen. Dat is puur geluk. Op precies zo'n plek, ergens in het Groene Hart, was ik een keer aan de wandel. Mooi weer, tikkie vochtig misschien, want de insecten vlogen laag en dus ook de zwaluwen die daar jacht op maakten. Een lieve lust om naar te kijken en ook om naar te luisteren, want de jacht gaat gepaard met allerlei vrolijke "schrieehh-schrieehh"-geluiden.

Uit het niets verschijnt ineens een andere vogel. Bliksemsnel! Laag boven de grond. En ineens op boomhoogte! Vleugels, sikkelvormig als die van een gierzwaluw. Kop met de tekening van een slechtvalk. Is het een slechtvalk? Nee, hij lijkt er op,

maar is veel kleiner. De boomvalk! Nou kan een boerenwaluw prima haken slaan in de lucht. Hij zigzagt, hij duikt, hij maakt hoeken en bochten. Maar de valk kan dat ook. Alleen is hij sneller. Deze keer althans. En zo zag ik op die mooie lentedag hoe die boerenwaluw door de boomvalk gegrepen werd en ergens tussen hemel en aarde al gedeeltelijk werd opgepeuzeld. Met de kijker had ik de hele jacht kunnen volgen. Spannend! Fascinerend! Prachtig! Hoewel prachtig misschien toch niet het juiste woord is. Soms is het observeren van de natuur zelf bijna een heimelijk genoegen.

Het stormde op vrijdag 21 september 2018. Windkracht 8. Nou ben ik geen soortenjager, maar ik kijk toch wel een paar keer per week op www.waarneming.nl om te zien of er niet iets leuks is gespot. Dat bleek het geval. Grauwe en Noordse pijlstormvogels, Jan van Genten, middelste en kleine jagers, vale stormvogeltjes! Drie kwartier later voegde ik mij bij een oploepje van zo'n tien mannen en vrouwen, die aan het eind van de Scheveningse Pretpier een min of meer beschut plekje hadden gevonden. Het fijne van zo'n groepje is dat je elkaar kunt attenderen op een naderende bijzonderheid. 'Grauwe pijl op tien over twee!', roept iemand dan bij voorbeeld. Met wat geluk ontdek jij die dan ook. Een pijl is een pijlstormvogel, maar dat terzijde.

Nou moet ik zeggen dat het determineren - vaak op grote afstand - van zeevogels een vak apart is. Er bestaat een heus instituut voor, de Nederlandse zeevogelgroep (www.zeevogelgroep.nl), wat voor mij het excuus oplevert om niet alle veldken-

Boomvalk

merken van zeevogels continu paraat te hebben. Toch is het fijn om niet te blunderen. Dus wat doe je, als je ineens ter hoogte van de Wassenaarse Slag - nog ver weg! - een viertal vogels ziet aankomen, die hoewel meeuwachtig toch zeker geen meeuwen zijn? Spitse vleugels, donker van boven - ook de kop -, licht van onder. Ik aarzel tussen de noordse pijlstormvogel en de middelste jager. De veiligste weg is mijn snavel dichthouden en wachten tot iemand anders iets roept. Maar dat is ook onsportief, want de anderen delen hun waarnemingen wel. Dus ik gok. 'Vier middelste jagers, lichte vorm!', schreeuw ik. Inmiddels zijn ze niet alleen een stuk dichterbij gekomen, maar strijken ook neer. Nog niet eerder zag ik deze soort zo in volle glorie. Je hebt twee varianten, de donkere (geheel bruine) en de lichte variant. Die laatste heeft een fraaie halfgele, half donkerbruine, kop en een lichte borst. Bijzonder is de uitstekende lepelvormige staart, die we goed zagen toen het groepje er weer vandoor ging.

Bluffen, gokken en dan stomweg geluk hebben, dat hoort zeker ook bij heimelijke genoegens...

Vogels van de Nederlandse Rode Lijst

DOOR TOM LOORIJ

Deel 31: de Europese kanarie

Wellicht zullen een aantal Haagse vogelaars al denken: de Europese kanarie, dat is toch helemaal geen Nederlandse broedvogel? Ergens is dat wel begrijpelijk, deze soort heeft nooit in de naaste omgeving van Den Haag gebroed. Voor broedende Europese kanaries moet je naar de Achterhoek en nog wat verder, naar Limburg. Overigens zullen we over vier jaar, in 2022, zijn 100-jarig bestaan als 'broedvogel in Nederland' vieren, want pas in 1922 werd het eerste broedgeval vastgesteld.

Sterke achteruitgang

Algemeen is de Europese kanarie ook nooit geworden. Het broedvoorkomen vertoonde ook opvallende dalen en pieken. De reden van deze sterke fluctuaties bleef onbekend. In de beste jaren, zo in de tweede helft van de jaren 70 en in de jaren 90 van de vorige eeuw zijn er enkele honderden broedparen geweest. Sinds 1995 zit er echter danig de klad in en neemt de soort als broedvogel continue af. De laatste harde cijfers voor 2008 - 2011 bedragen 100 - 140 paar en daarna ging de

achteruitgang door. Hij verdween vóór de eeuwwisseling al totaal uit de kuststreek - waar hij met enkele paren in Noord-Holland nog broedde - maar ook uit Groningen, Drenthe, Noord-Brabant en de Veluwe. In 2011 was hij ook verdwenen uit Twente en wordt hij steeds zeldzamer in zijn huidige broedgebied. Naar schatting gaat het anno 2018 nog maar om zo'n 40 - 60 paar. Daarbij verschuift het accent langzaam van Zuid-Limburg naar de omgeving van Venlo. De populatie in de Achterhoek is maar klein. In 2017 verscheen hij daarom als nieuwe soort op de Rode Lijst en werd hij maar meteen in de categorie 'bedreigd' geplaatst.

Een bijzondere naam

Waarom heet de soort eigenlijk Europese kanarie? Dat is om onderscheid te maken met de 'gewone' kanarie (die heet dus 'kanarie') die alleen op de Canarische eilanden voorkomt en veel lijkt op de Europese. De eilandengroep is trouwens niet naar de vogel vernoemd maar de vogel naar de naam van de eilandengroep. Canarisch is namelijk afgeleid van het Latijnse woord *canis* dat hond betekent. En dat duidt niet zozeer op wilde honden maar op de zeehonden die overal langs de kust van deze eilanden zijn waar te nemen. Maar terug naar de vogelwereld. De toevoeging 'Europees' is trouwens ook maar betrekkelijk. In Noord-Europa en op de Britse en Ierse eilanden komt hij al niet eens voor. En in grote delen van Midden- en Oost-Europa is hij alleen broedvogel en trekt hij in de winter weg. Slechts in Zuid-

Europa is het een echte standvogel die het hele jaar waar te nemen is. Bovendien komt er nog een kanariesoort in Europa voor: de citroenkanarie. Die leeft in het alpengebied, in Spanje en op Corsica en Sardinië, maar die ziet er heel anders uit en is veel geler.

In totaal leven er bijna 40 soorten kanaries in de wereld, allemaal van het geslacht 'serinus' en ze komen vrijwel allemaal alleen in Afrika voor.

Oorzaak van verdwijnen

Uit bovenstaande is al duidelijk dat Nederland op de noordwestelijke grens van zijn verspreidingsgebied ligt. En dergelijke soorten op de grens zijn altijd kwetsbaar. De vogel is sterk afhankelijk van de influx van soortgenoten uit Frankrijk en Duitsland, landen waar hij heel algemeen was. Maar de populaties daar zijn de laatste 25 jaar met maar liefst 50% afgenomen. Er is nog veel onzekerheid waarom dit precies is. Een mogelijkheid is dat het iets te maken zou kunnen hebben met voedselschaarste in Zuid-Europa waar deze Midden-Europese populaties overwinteren.

Wat in Nederland zeker ook meespeelt is, dat een uitgesproken zaadeter als de Europese kanarie, die zijn voedsel in hoofdzaak op de grond zoekt, sterk afhankelijk

is van onkruidzaden. En al die onkruidveldjes zijn in ons land door veranderingen in de agrarische bedrijfsvoering en de toepassing van herbiciden sterk in oppervlakte teruggelopen. Daarnaast had de soort in Limburg een voorkeur voor het stedelijk gebied met grote tuinen en parken. En daar heeft de verstening toegeslagen. Veel mensen wilden liever tegels dan groen in hun tuin. En dat draagt niet bij aan de beschikbaarheid van voedsel voor de soort. Dus hebben wij zelf wellicht ook bijgedragen aan de achteruitgang.

Wie weet is er dus nog hoop als ook in Limburg op grote schaal wordt meegedaan aan de Operatie Steenbreek, tegels eruit, planten erin! Nooit gedacht dat zo'n prachtig initiatief wel eens de redding zou kunnen betekenen van een Rode Lijst-soort!

Schenken of nalaten aan de Haagse Vogelbescherming

De Haagse Vogelbescherming ontvangt op generlei wijze enige structurele subsidie voor haar werk en is grotendeels afhankelijk van de contributies en giften van haar leden. Zij is een non-profit organisatie met ANBI-status, dat wil zeggen dat giften en legaten voor de belasting aftrekbaar kunnen zijn.

Indien u van mening bent dat wij goed werk verrichten dat het waard is financieel te ondersteunen, vragen wij u een (periodieke) schenking te overwegen of de vereniging in uw testament op te nemen.

Uitgebreide informatie over schenkingen vindt u op onze website: www.haagsevogels.nl onder het kopje *Vereniging bij Schenken aan de Haagse Vogelbescherming*.

U kunt ook voor meer informatie contact opnemen met onze penningmeester, de heer Rob de Jong (telefoon 070 352 2940); hij helpt u graag verder.

DOOR SANDER BECKER

Mussenlust

In het land der letteren fladdert de mus nog volop rond

Het gaat niet zo goed met de huismus, maar in het land der letteren fladdert hij nog volop rond. Sinds het begin van de jaartelling hebben poëten het vogeltje bezongen, en elk jaar komen er nieuwe mussen-gedichten bij. In de bundel 'Mussenlust' staan er vijftig afgedrukt. Het boek is geïllustreerd met grandioze aquarellen van de in 2010 overleden tekenaar Peter Vos.

In een waaier van poses en in een eindeloze schakering van bruin, kastanje, beige, oker, grijs en antraciet trekken de dartele creatuurtjes voorbij. Minstens zo gevarieerd zijn de poëtische karakterschetsen van de mus. Sommige dichters, niet de minsten, beschimpen de vogel om zijn spreekwoordelijke saaiheid. "Mus – onkruid onder de vogels/zo huishoudelijk/gewoon en kleurloos", dichtte Bernlef. Anderen laten zich door de musjes juist inspireren tot verheven gedachten over het leven zelf. Ze voeren het nietige vogeltje ten tonele als metafoor van liefde, zorg en seksualiteit, of als brenger van religie en spiritualiteit.

De Romeinse dichter Catullus gaf vlak voor het jaar nul de aftrap. In zijn oergedicht presenteert hij de mus als huisdier waar zijn geliefde Lesbia intiem mee speelt. De dichter is stikjaloers, bekend hij in verzen waar de erotiek vanaf druipet.

Wonderschoon is ook het prozagedicht van Ivan Toergenjev, over een moedermus die met doodsverachting toeschiet als haar uit het nest gewaaid kind belaagd wordt door een grote hond.

Nederlandse poëzie vormt de hoofdmoot van de bundel, uiteraard met het beroemde 'Tjielp tjielp' van Jan Hanlo. Ook memorabel is het gedicht dat Patty Scholten schreef ter nagedachtenis aan de 'dominamus', in 2005 te Leeuwarden doodgeschoten toen hij een domino-recordpoging bedreigde. Het eindigt met de woorden: 'ruim twintigduizend stenen op één grafje'.

Samensteller Peter Müller levert met deze bundel zijn vierde mussenboek af. Hij lost er een oude schuld mee af, vertelt hij aan de telefoon. "Toen ik veertien was, had ik een windbuks. Ik móest ermee schieten. Er kwam een musje langs en het was raak. Dood. Ik schrok me rot. Ik voelde me zo schuldig dat ik die buks meteen heb weggedaan." Het werd de opmaat naar een levenslange mussenmanie.

Misschien wel het mooiste gedicht is dat van Paul Laurence Dunbar, een zwarte man, kind van vrijgemaakte slaven uit het 19de-eeuwse Amerika. In dit gedicht, vertaald door Bert Keizer, staat de mus voor vrijheid. Het vogeltje tjielt in de vensterbank zijn opbeurende lied, maar de ploeterende dichter heeft er geen aandacht voor, geketend door het bestaan: "Wij zwoegen voort met in ons hart de dood/Te laat be-seffend wat dat vogeltje bood."

'Mussenlust', samengesteld door Peter Müller en ingeleid door Jean-Pierre Geelen, uitgeverij Müller, 136 blz., € 29,50.

(eerder verschenen in Trouw, 4 september 2018)

Verenigingswinkel

Voor informatie, publiciteit en verkoop

**De winkel is geopend
tijdens de Open Dagen van
Vogelopvang de Wulp**

Beeld Mus door kunstenaar Loek Bos

Opbrengst voor renovatie asiel (prijs incl. verzendkosten)

- kunsthars 41,75
- brons 285,00

Div. vogelkijkgidsjes v.a. 9,95

Cd's vogelgeluiden v.a. 10,95

Diverse DVD's over vogels 24,95

DVD *Ooievaars Natuurlijk*,
vijf Haagse natuurdocumentaires verzameld 10,00

Vogels onder dak, boekje met alle informatie
over nestkasten 12,50

Duurzame nestkasten, 14 modellen, leverbaar
als bouw pakket of kant-en-klaar. Foto's en
prijslijst op de website www.haagsevogels.nl
Bestellen via info@haagsevogels.nl

Plaatjes voor vernieuwing nestkasten 2,00

Mokken met diverse vogelafbeeldingen klein 4,50
groot 5,50

Papieren servetjes met vogelafbeeldingen 2,50

Raamstickers per vel (3st. A4) wit en zwart 2,00

Div. vogelherkenningsplaten A4 0,50

Div. vogelkaarten v.a. 0,50

Finstick, handig 'statiefje' om uw verrekijker
op te monteren (zie foto op onze website) 6,50

Geheim Oorlogsdagboek 1940-1945 13,50

Vogelopvang De Wulp

Heliotrooplaan 15, 2555 MA Den Haag

Telefoon: 070 - 323 15 68

IBAN: NL83 INGB 0005 0926 75

E-mail: info@vogelopvangdewulp.nl

Website: www.vogelopvangdewulp.nl

Contact

Bestuur

Hans Elders	voorzitter
Rob de Jong	penningmeester
Jeroen Melcherts	secretaris
Rogier Mos	lid
Frits IJzendoorn	lid
John Woudstra	lid

Correspondentieadres bestuur

Heliotrooplaan 15, 2555 MA Den Haag

E-mail: info@haagsevogels.nl

Rekeningnummer penningmeester

IBAN: NL12 INGB 0003 5861 85

Functionaris privacybescherming

Jeroen Melcherts

Commissie Excursies en Lezingen

Contactpersoon:

Muriel Kommer, tel. 070 - 354 89 74

E-mail: hvbexcursies@live.nl

Commissie Veldwerk

Contactpersoon:

Boudewijn Schreiner, tel. 070 - 350 53 88

Algemene informatie

E-mail: info@haagsevogels.nl

Website: www.haagsevogels.nl

Informatietelefoon

Vogelopvang De Wulp, tel. 070 323 15 68

Alarmnummer Milieuzaken

*Voor spoedeisende zaken als kappen en
snoeiwerkzaamheden in de broedtijd*

- Den Haag noord:

Adri Remeus, T: 06 - 53 42 56 02

- Den Haag zuidwest:

Ruud van der Waard, T: 06 - 47 46 01 59

- Leidschendam-Voorburg:

Martin van de Reep, T: 06 - 54 75 89 50

1. Brandganzen 2. Kievit 3. Lepelaar 4. Grote burgemeester 5. Slechtvalk 6. Kolganzen 7. Zilverreiger